

УДК 336.222:332.122

МІСЦЕВІ ПОДАТКИ ТА ЗБОРИ ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ РЕГІОНУ**В. І. Глухова, М. А. Нікітіна, Є. С. Красуля**

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
вул. Першотравнева, 20, 39600, м. Кременчук, Україна. E-mail: kfin_kgpu@mail.ru

Розглядаються особливості впливу місцевих податків і зборів на формування фінансових ресурсів регіону, наведена порівняльна характеристика надходжень місцевих податків і зборів у м. Кременчуг та України в цілому. Розроблені загальні пропозиції щодо створення сприятливого фінансового клімату для соціально-економічного розвитку регіону.

Ключові слова: місцеві податки і збори, місцеве оподаткування, місцеві бюджети, місцеве самоврядування.

COMMUNITY CHARGES AND COLLECTIONS AS CONSTITUENT OF FINANCIAL RESOURCES OF REGION**V. I. Gluhova, M.A. Nikitina, E. S. Krasulya**

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University
vul. Pervomayskaya 20, 39600, Kremenchug, 39600, Ukraine. E-mail: kfin_kgpu@mail.ru

In the article the features of influence of community charges and collections are examined on forming of financial resources of region the brought comparative description over of receivableness of community charges and collections in Kremenchuk and Ukraine on the whole. General suggestions are worked out in relation to creation of favourable financial climate for socio-economic development of region.

Key words: community charges and collections, local taxation, local budgets, local self-government.

МЕСТНЫЕ НАЛОГИ И СБОРЫ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ РЕГИОНА**В. И. Глухова, М. А. Никитина, Е. С. Красуля**

Кременчугский национальный университет имени Михаила Остроградского
ул. Первомайская, 20, 39600, г. Кременчуг, Украина. E-mail: kfin_kgpu@mail.ru

Рассматриваются особенности влияния местных налогов и сборов на формирование финансовых ресурсов региона, приведена сравнительная характеристика поступлений местных налогов и сборов в г. Кременчуге, и в Украине. Разработаны общие предложения относительно создания благоприятного финансового климата для социально-экономического развития региона.

Ключевые слова: местные налоги и сборы, местное налогообложение, местные бюджеты, местное самоуправление.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ. Останніми роками в Україні існує гостра проблема щодо формування фінансових ресурсів регіону. Місцеві бюджети сформувалися разом із виникненням органів місцевої влади, і тому значний вплив на їх функціонування має державний устрій та національні особливості організації місцевого самоврядування. За рахунок фондів грошових коштів місцевих бюджетів забезпечується фінансування заходів економічного і соціального розвитку на відповідній території.

Згідно зі ст. 43 Конституції України місцеві органи самоврядування здійснюють управління майном, що є у комунальній власності; затверджують програми соціально-економічного та культурного розвитку і здійснюють контроль за їх виконанням; затверджують бюджети відповідних адміністративно-територіальних одиниць і здійснюють контроль за їх виконанням; встановлюють місцеві податки та збори відповідно до закону; утворюють, реорганізують та ліквідують комунальні підприємства, організації, установи [1].

Податковий кодекс України регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема, визначає вичерпний перелік податків і зборів, що справляється в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов'язки, повноваження та обов'язки їх посадових осіб під час здійснення податкового контролю, а та-

кож відповідальних за порушення податкового законодавства [2]. Не зважаючи на досить значний перелік місцевих податків і зборів, вони не відіграють значної фінансової ролі у формуванні місцевих бюджетів. Їхня питома вага складає менше 3% сукупних доходів місцевих бюджетів України [3]. Для бюджетів більшості областей країни характерною є висока питома вага в доходах бюджетних трансфертів. Забезпечення незалежності органів місцевого самоврядування значною мірою визначається рівнем їх фінансової самостійності, в досягненні якої важливу роль повинно відігравати місцеве оподаткування.

Нині питання про ефективне формування фінансових ресурсів місцевих бюджетів, ролі місцевих податків і зборів перебувають у центрі уваги багатьох українських вчених, таких як М.А. Гапонюк, В.П. Яцюта, А.Є. Буряченко та А.А. Славкова [4], О.Д. Василик [5], В.М. Опарін [6], О.П. Кириленко [7], а також зарубіжних дослідників - Б. Аллан, Ш. Бланкарт, Мертон Роберт, Дж.Е. Стігліц і інші. Ці вчені у своїх працях досліджують економічний зміст і призначення того чи іншого місцевого податку та збору, роль місцевих податків і зборів у соціально-економічному розвитку суспільства, переваги та недоліки місцевого оподаткування в Україні, висвітлюють зарубіжний досвід щодо його перспектив у майбутньому.

На основі вище викладеного метою роботи є дослідження впливу місцевих податків і зборів на формування фінансових ресурсів регіону.

МАТЕРІАЛ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ. Місцеві податки і збори пройшли довгий шлях свого становлення. Початком формування місцевого оподаткування в Україні став прийнятий 20 травня 1993 року Декрет Кабінету Міністрів України «Про місцеві податки та збори», до якого в подальшому було внесено зміни та доповнення. Згідно з цим Декретом справлялись такі види податків і зборів: готельний збір; збір за паркування автомобілів; ринковий збір; збір за видачу ордера на квартиру; збір із власників собак; курортний збір; збір за участь у бігах на іподромі; збір за виграш на бігах; збір з осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі; податок із реклами; збір за право використання місцевої символіки; збір за право проведення кіно- і телезйомок; збір за проведення місцевих аукціонів, конкурсного розпродажу і лотерей; комунальний податок; збір за проїзд територією прикордонних областей автотранспорту, що прямує за кордон; збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі, збір за розвиток рекреаційного комплексу в Автономній Республіці Крим. З 2010 року з прийняттям Податкового кодексу в Україні справлятиметься два види місцевих податків (податок на нерухоме майно та єдиний податок) і три збори: (збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності, збір за місця для паркування транспортних засобів й туристичний збір). Зарахування місцевих податків і зборів до відповідних місцевих бюджетів здійснюється відповідно до Бюджетного кодексу України.

Платниками місцевих податків і зборів є юридичні особи незалежно від форм власності і підприємства, включаючи підприємства з іноземними інвестиціями, іноземні юридичні особи, які здійс-

нюють свою діяльність на території України, а також фізичні особи [7].

Як свідчить аналіз статистичних даних, надходження місцевих податків і зборів за Як свідчить аналіз статистичних даних, надходження місцевих податків і зборів за 2004 – 2009 роки зросли на 45,6% і 2009 року становили 808,6 млн. грн. (рис. 1) [8].

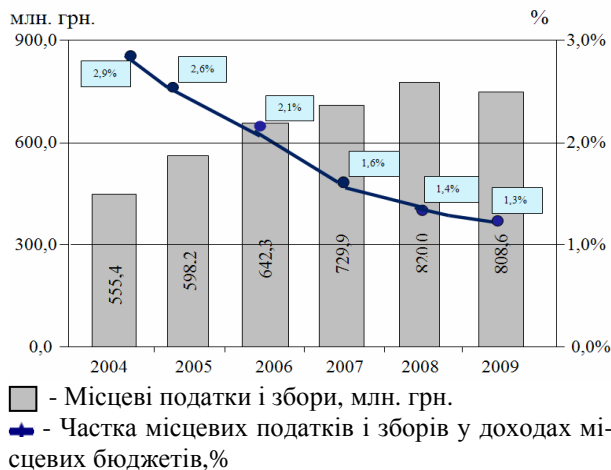

Рисунок 1 – Динаміка місцевих податків і зборів за 2004 – 2009 роки та їх частки в доходах місцевих бюджетів

Як видно з рис. 1, починаючи з 2004 року динаміка надходжень місцевих податків і зборів має зростаючу тенденцію до 2008 року, але їх частка у структурі доходів місцевих бюджетів відображає спадну тенденцію з 2,9% у 2004 році до 1,3% у 2009 році.

Структура місцевих податків і зборів протягом 2004-2009 років зазнала деяких змін, а саме: збільшення питомої ваги ринкового збору на 5,8%, збору за припаркування автотранспорту – 2,4%, податку з реклами – 2,1%, збору за право використання місцевої символіки – 0,8% (рис. 2) [3, 8].

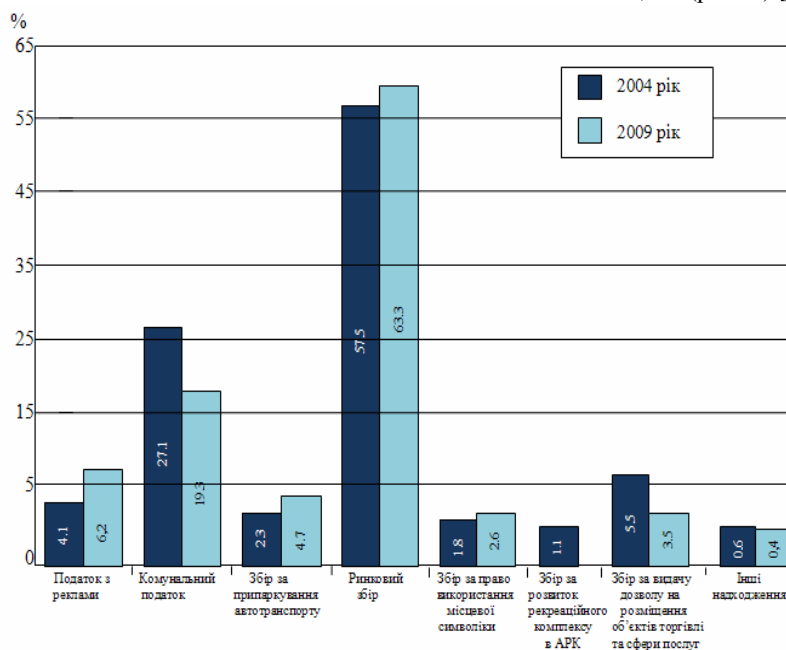
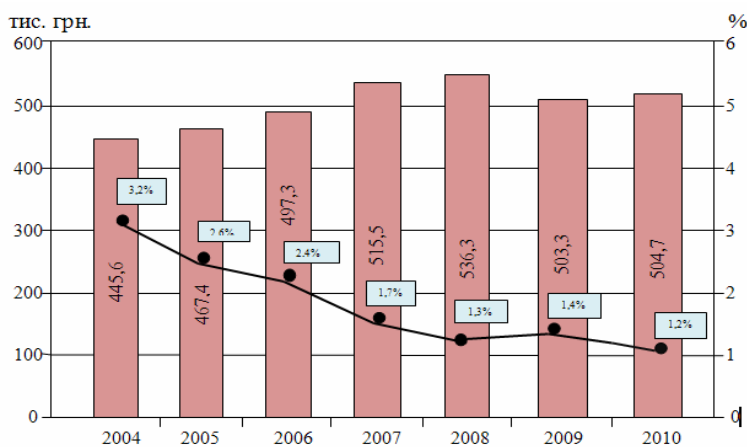

Рисунок 2 – Структура місцевих податків і зборів у 2004-2009 роках

Що стосується інших місцевих податків і зборів, то вони відіграють досить незначну роль у формуванні доходів місцевих бюджетів. Обсяг їх надходжень у 2009 р. становив лише 0,4% від загального

обсягу надходжень місцевих податків і зборів [9].

Розглянемо надходження місцевих податків і зборів в місті обласного підпорядкування Полтавської області – м. Кременчук (рис. 3) [10].

■ - Місцеві податки і збори в тис. грн.

— - Частка місцевих податків і зборів в доходах бюджету м. Кременчука

Рисунок 3 – Динаміка надходжень місцевих податків і зборів та їх частки в доходах до бюджету м. Кременчука за 2004-2010 рр.

Надходження місцевих податків і зборів у Кременчуці у 2010 році становили 504,7 тис. грн., що на 59,1 тис. грн. (13,3%) більше порівняно з 2004 роком. Характерно, що питома вага місцевих податків і зборів, складає 3,2% у 2004 році і 1,2% у 2010 році. У 2010 році частка цих надходжень у доходах бюджету м. Кременчука знизилася на 2% порівняно з 2004 роком.

Варто зазначити, що відносно до всіх місцевих бюджетів України, місцеві податки і збори м. Кременчука становили лише 0,8% у 2004 р., а у 2009 р. - 0,6% [3, 8].

Зобразимо структуру місцевих податків і зборів за їх видами, яка дасть змогу оцінити їх вплив на формування фінансових ресурсів м. Кременчука протягом 2004-2010 років (рис. 4, 5).

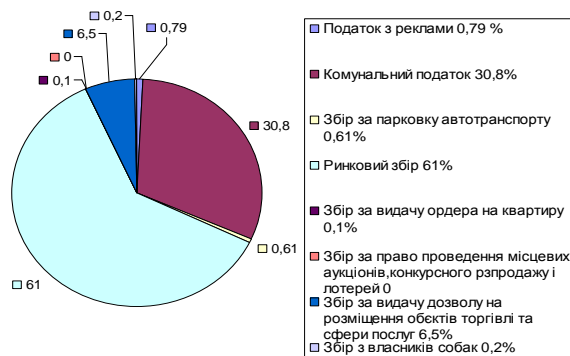

Рисунок 4 – Структура місцевих податків і зборів у м. Кременчуці у 2004 році

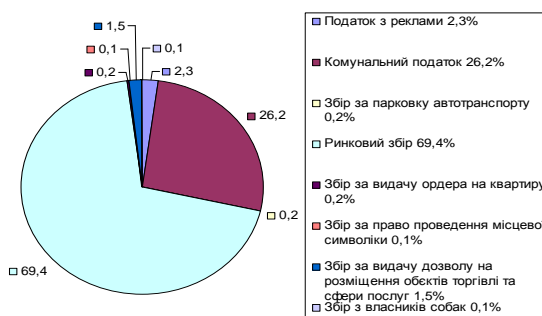

Рисунок 5 – Структура місцевих податків і зборів у м. Кременчуці у 2010 році

Спираючись на ці дані, можна стверджувати, що значне місце посідають ринковий збір, частка якого зросла на 8,4% порівняно з 2004 роком і комунальний податок, за яким спостерігається спадна тенденція. Інші види цих платежів займають незначну частку в податкових надходженнях, а тому, місцеві податки і збори не впливають повною мірою на формування фінансових ресурсів регіону.

На сучасному етапі в Україні існує низка проблем, які не дозволяють місцевим податкам та зборам приймати головну участь у формуванні доходів місцевих бюджетів:

- надмірні витрати на адміністрування;
- складність процедури оподаткування;
- обмеження прав місцевої влади щодо встановлення і сплати місцевих платежів;
- нераціональний розподіл повноважень місцевих органів влади на делеговані й власні завдання та функції, які призводять до зменшення ефективності та рівня відповідальності місцевого самоврядування за використання бюджетних коштів;

– пряме втручання органів державної влади у діяльність органів місцевого самоврядування.;

– нерозвиненість самооподаткування як альтернативної форми надходжень до місцевого бюджету [11];

– фінансова функція місцевих податків і зборів має другорядне значення, що призводить до зменшення питомої ваги в доходах місцевих бюджетів.

ВИСНОВКИ. Отже, на нашу думку, для підвищення ролі місцевого оподаткування у формуванні фінансових ресурсів регіону доцільно:

– розробити механізм адміністрування податку на нерухомість як одного із найперспективнішого у фінансовому значенні місцевих податків;

– включити до складу місцевих податків і зборів податок з доходів фізичних осіб і плату за землю, які є бюджетотворюючими в доходах місцевих бюджетів;

– покращити податковий менеджмент у сфері місцевих податків і зборів, акцентуючи увагу на посиленні фінансового контролю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бюджетна система України: Навчальний посібник / Артус М. М., Хижа Н.М. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – 220 с.

2. Податковий кодекс України від 02.12.2010р. №2755-VI // <http://www.sta.gov.ua/control/uk/index>

3. Бюджетний моніторинг. Аналіз виконання бюджету за 2006 рік // www.mbr-ukr.org.

4. Гапонюк М. А., Яцюта В. П., Буряченко А. Є., Славкова А. А. Місцеві фінанси: Навч.-метод. посібник для самостійного вивчення дисципліни. – К.: КНЕУ, 2002.

5. Василик О. Д. Теорія фінансів: Підручник. – К.: НІОС, 2000. – 416 с.

6. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2002. – 240 с.

7. О. П. Кириленко. Фінанси (Теорія та вітчизняна практика): Навч. посібник. – Тернопіль: Економічна думка, 2000. – 359 с.

8. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2009 рік / Щербина І.Ф., Рудик Ф.Ю., Губенко В.В., Самчинська І.В.; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи», USAID. – К., 2009. – 136 с.

9. Бондарчук Т.Г. Реформування місцевого оподаткування в Україні // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 6. – С. 213–220.

10. Дані фінансового управління Кременчуцького міськвиконкому за 2004–2010 роки.

11. Глухова В. І. Місцеві податки та збори та їх вплив на формування фінансових ресурсів регіону. // Фінансова система України. Збірник наукових праць. – Острог: Видавництво НаУ «Острозька академія», 2006. – Вип. 8, ч.1 – С. 49–50.

REFERENCE

1. The budget system of Ukraine: Tutorial /Artus N.N., Hut N. M. – K.: Type of Europe. Union, 2005. – 220 p. [in Ukraine].

2. Tax Code of Ukraine on 02.12.2010r. Number 2755-VI. – [Електронний ресурс] – <http://www.sta.gov.ua/control/uk/index> [in Ukraine].

3. Budget monitoring. Analysis of the budget for 2006//www.mbr-ukr.org. [in Ukraine].

4. Haponyuk M.A., Yatsyuta V.P., Buryachenko A.E., Austerlitz A.A. Local Finances: Teach. Metol-guide for self-discipline. – K.: MBK, 2002. – 184 p. [in Ukraine].

5. Wasylyk A.D. Theory of Finance: Handbook. – K.: NIOS, 2000. – 416 p. [in Ukraine].

6. Oparin V.N. Finance (General Theory): Thech. User. – K.:MBK, 2002. – 240 p. [in Ukraine].

7. Kirilenko A.P. Finance (theory and national practice): Teach. User. – Ternopol: Economic thought, 2000. – 359 p. [in Ukraine].

8. Budget monitoring. Analysis of the budget for 2009//www.mbr-ukr.org. [in Ukraine].

9. Bondarchuk T.G. Reform of local taxation in Ukraine // Actual problems of the economy. – 2008. – №6. – P. 213–220 [in Ukraine].

10. Data Financial Management Department under the Kremenchug 2004–2010 [in Ukraine].

11. Gluhova V. I. Local taxes and fees and their impact on the financial resources of the region // Ukraine's financial system. scientific Papers. – V. 8, Part 1. – P. 49–50 [in Ukraine].

Стаття надійшла 18.11.2011.

Рекомендована до друку
д.е.н., доц. Касич А.О.